

Cả năm mỡ dòn, dân ta có thú chơi chữ – Câu Đố (CĐ), Hoàn Phi (HP). Đố c trng c a th lo i v n này nh nh ng l i chúc, mong c h ng t i t ng lai, th hi n gia phong c a nh ng gia đình Việt th i x a.

Hoàn phi th c ch t là b c th ho ch Hán, th hi n theo ph ng n m ngang (hoàn), treo trên xà nhà, n i th t ho c n i trang tr ng gian chính (đ i di n v i c a chính ra vào nhà), còn câu đ i th ng theo ph ong th ng đ ng (tung). Tr c tiên nói v Hoàn phi – Đ i t :

□

1- Hoàn Phi – Đ i t

Hoàn phi th ng ch có t 2, 3 ho c 4 t , ch to dùng đ treo gian, hai bên ph i trái là các câu đ i. (Đ i = To, l n. T = T ng, ch) – Gia ch cho vi t r i thuê ch m kh c vào t m gúy đ c trang trí ngh thu t b ng kh m trai ho c s n son th p vàng. Ch đ trên Đ i t – Hoàn phi là ch Hán, thí d : Long phi (R ng bay), n t nguyên (U ng n c nh ngu n), Tích th kim hoa (Cây x a hoa nay), Quang minh chính đ i...

Hoàn phi v n là lo i hình ngôn t mang tích thông đ p, đ nh h ng nên đ c dân gian x đ ng nh m m c đích r n đ y, đ ng i đ i h ng t i s cao c trong ng x làm ng i t, ng i quân t . Th nh ng các nhà Nho đôi khi cũng ”phá cách” – dùng lo i hình văn hóa này ch di u, phê phán, di u c t k đ t nát nh ng h m ng i.

L y m t thí d :

m t Huy n kia, c a t nh T... có viên quan huy n, v n g c gác dân nghèo, gia c nh b n hàn, nh ng đ c ng i cha c g ng ph n đ u ki m s ng đ chu c p cho con ăn h c. Ông b không t ngành ngh nào – dù th p hèn, nh ch nhác hay b dan c ”chê” – ki m ti n đ cho con yên tâm h c t p.

D i thi phong ki n xa xa a, dân ta coi ngh lái buôn không m y l ng thi n vì b n ch t nh ng ng i hành ngh này th ng nói d i, l a đ o, th n , có v y h m i thu nhi u l i nhuân. Đ c bi t có 2 ngh là Lái trâu và Lái l n b khinh mi t trong ngh lái buôn. Nông thôn Vi t ta khi x a có 2 con v t g n bó v i nông dân: Con trâu và con L n. Trâu đ c x p” con trâu là đ u c nghi p” và con l n – đ ng hàng th hai sau trâu trong nh ng gia súc đ c ng i nuôi, b i Trâu ph c v cho c y c y làm ra g o nuôi s ng ng i.

Con L n là ngu n th t cung c p cho đ i s ng, sinh s n ra đàn l n con ti p t c ph c v cho kinh t gia đình. Hai con v t này là m c tiêu ”đánh phá” c a cánh lái buôn.

Ông b kia thà ch u mang ti ng v i đ i đành b m c danh d quy t đi buôn l n đ l y ti n cho con ăn h c... K t q a c u con đã đáp ng lòng mong mu n c a ng i cha, làm r ng danh t iên: Đ đ t, đ c b làm quan huy n.

T khi làm quan, anh ta quên ngay g c gác mình, đ đ n: Tham nhữg, th t kết, ăn c a đút, h ng hách v i nhân dân. Vì có chút ch nghĩa quan ta l i háo danh li n nghĩ ra cách đ t qu ng bá mình – t ch c m t cu c thi sáng tác Hoàn phi, Đ i t , câu đ i – v i ch đ : U ng n c nh ngu n , m i nh ng nhà nho, nh ng nho sinh sáng tác không quên giao h n: N u tác ph m c a ai có giá tr ng thu t, hay, đ c ch n – s h u th ng.

R t nhi u bài thi – đ c thí sinh th hi n b ng bút l c c a chính tác gi – g i t i. Trong s m y ch c bài thi ông ta ch n đ c đ i câu đ i, 1 b c Hoàn phi có tiêu đ Đ i Lai. B c đ i t này đ c tác gi vi t đúng nh c nhân nói, ch vi t ”nh Ph ng múa – R ng bay”.

Thịt mỡ – Dĩa hành – Câu đố Tết

Tác Giả: Lê Xuân Quang

Thứ Hai, 16 Tháng 1 Năm 2012 08:27

Vừa hình thức không thể nào chê. Nhưng công nhận, quan ta cho gọi tác giả của bài thi đố. Khi nghe ông kia xuýt hiên, quan thấy khó quá ngay vì ông kia ăn mặc xuy nh xoàng, không giống cách ăn mặc của nhà nho đố ông thơ. Điềm khó chịu nhứt: Thơ ông ông bốc ra mùi rởu nồng nặc... Tuy vậy quan và hai bên đố ng liêu không chấp nhứt, hỏi: Chúng tôi chọn bài thi của anh, nhưng trả lời khi trao giải, anh hãy giải thích với hai tôi ĐỐ LẠI!

Ông kia lấy nhứt đố chọn công tử thi của đố Nghiêu – Thuần bên Trung Hoa, đố Hán Vũ Đế, rồi qua Đố ông, Tống, Minh, Thanh đố chọn mình cho hai tôi mà mình viết ra với ý nghĩa gì... tác đố ng rắn dĩa ra sao... Sau khi nghe nhà hùng biện thuyết giải... các vị đang bay bổng với ý nghĩa siêu việt của ngôn từ... cười cùng nhà nho kia mà bất trí: Đố – nghĩa là Ví đố, To, Lớn.

Lai – nghĩa là đố, trả lại – ĐỐ LẠI nghĩa là nhứt công tử to lớn sẽ đố với ngài trong thơ đố lai! Nghe ng mặt chút nhìn huy quan, ông ta tiếp: Nhưng thơ to lớn kia – chính là chức tước, phẩm hàm và nhứt u bổng vàng ...

Huy quan nghe nhứt rót vào tai, quay sang hai bên tôi và ngẫm mà hỏi... hai "bổng vàng" tôi có gì gì t đố u... Quan ta gọi nhứt nhà mang túi tiền ra, trao cho "tên bổng rởu". Gã kia nhứt, kính công tử cúi chào – vái 3 vái rồi nhứt công tử ra khỏi công đố ng huy quan.

Cùng lúc, quan gọi nhứt thi sĩ, ra lệnh: Cho 3 mảnh giấy – đố tôi và 2 câu đố – đi ngay đố làng nghề mà tìm công sư chạm khắc, thuê làm ngay phôi xong trổ óc tột nguyên đán. Bổng đố tôi và đôi câu đố sơn thếp vàng. Đố làm vỡ lòng thơ ông công, viên thi sĩ đố thêm: Cho khắc to, đố cân xứng với căn phòng treo. Lớn vàng thếp trên chổi phôi đố đố dĩa đố hàng trăm năm không bổng mòn phai... Nghe sĩ công khắc vàng dĩa, hỏi sẽ làm đúng như yêu cầu của quan.

Hai tuần sau nhóm thơ mang sơn phẩm đố treo lên gian giải đố diển với của ra vào. Cho Đố Lai – to, sáng rực căn phòng. Cho nhà ngẫm nhìn rõ rõ công niếm mãn nguy, t hào với sáng kiển của mình...

Nhân mặt lớn, quan Tuần phôi – công trên trổ tiếp của Huy quan – có vị công huy quan công cán. Vị công xong, quan Tuần nói: Ta nghe nhứt u ng ông ca ng ông bổng đố tôi của anh lớn. Ta muồn đố chiêm ng ông – đố công không?

Thật mà – Dành hành – Câu đố i Tật

Tác Giả: Lê Xuân Quang

Thứ Hai, 16 Tháng 1 Năm 2012 08:27

Huyền quan vui nhẽ mà cở trong bóng kính cởn mà i Tuân phở vở nhà.

Bỏ c chân vào cởa, mắt quan Tuởn sáng lên, rở i tở mở m cở òi chuyởn sang cở òi to, cở òi ngở t
ngỏ o... Quan Huyởn ngỏ c nhiên: Thở a ngài điở u gì làm ngài vui thờ ?

Quan Tuởn chở a trỏ i – vởn biở t lí i chở a hở cở p – hở i: Bỏ c đở i tở này ai tở ng hay chính do
anh tở nghĩ và làm ra?

Quan Huyởn kỏ i chuyởn có bở c ĐT...

- Cóphở i ngỏ òi nhở n giở i thở òng tuở i chở ng... ăn mở c lỏi thời, sỏ c sỏ a mùi rỏ ò u?

- Thở a đúng ngỏ òi này – quan huyởn xác nhở n.

- Đó chính là Cỏ H... rỏ t giở i chỏ , nhở ng tính khí ngang tàng...đỏ c ngỏ òi đở i gỏ i là”Ngỏ chỏ”!

Mở t quan Huyởn sáng lên, mở t tở òi rỏi...

Đỏ òng nhỏ đỏ cho y ta vui chút xíu, quan Tuởn mỏ i tiỏ p: Lão ta đã chỏ i xỏ anh đó!

- Đỏ , thờ a... tỏi chỏ a hiỏ u ý ngài.

- Anh hãy đỏ c to hai chỏ kia đi... vỏ y đỏ ò c rỏ i, giỏ đỏ o nghĩả hai chỏ ò y – đỏ c lỏ i đỏ c to lên xem
– Viên quan huyởn thờ c hiỏ n – Đỏ i LAI – Lỏ Nỏ I...

Thật mà – Dã hành – Câu đời Tật

Tác Giả: Lê Xuân Quang

Thứ Hai, 16 Tháng 1 Năm 2012 08:27

Anh ta tái mặt, run rẩy... .

Thầy đã đỡ làm cho kẻ háo danh sáng mặt, viên Tuân phẫn nộ nhàn an ủi họ cốp: Đây là số nhố o báng, nhố ng là số nhố o báng có chớ đích, đáng trân trọng. CỐ H... đã nhố c nhố anh : Đố ng quên cớ i nguôn. Tớ tiên anh vớ n là Lái lôn (lôn lôn). Anh tớ trong nghèo hèn đi lên. Hãy nhố đớ n quá khố làm nhiố u đớ u thiố n, đớ u tớ t cho dân... Ngố ng lố i mố t chút, ông tiố p : Vố lố i, đớ c “Ngố chớ” cho chớ , đớ y đớ đáng là vinh hố nh đớ!

Viên quan Huyố n đành”ngố m bớ hòn làm ngố t” vâng đớ , hớ á vớ i quan trên số thớ c hiố n lố i chớ bớ o này...